

heruormde basisschool

Ariane

**Beleid bij meer- en
hoogbegaafdheid**

Contactgegevens***Basisschool Ariane****Tusolaan 6**3772 WP Barneveld**0342 231279.***Datum***09-10-2019***Status**

Inhoud

Inleiding	4
1. Visie op meer- en hoogbegaafdheid binnen Bs Ariane	5
1.1 Definitie meer- en hoogbegaafdheid	5
1.2 Wat houdt hoogbegaafdheid in?	6
1.3 Bovenschoolse Plusklas De Drieslag	7
2. Signalering en diagnostiek	10
2.1 Signalering	10
2.1.1 Observatiemethoden KIIJK en LJK	11
2.2 Diagnostiek	12
2.3 De rol van de intern begeleider	13
2.4 Inschakelen van een externe deskundige	14
3. Vervroegde doorstroming	15
3.1 Criteria vervroegde doorstroming	15
3.2 Vervroegde doorstroming	17
3.3 Rol van ouders bij vervroegde doorstroming	17
3.4 Visie van leerling bij vervroegde doorstroming	17
3.5 Competenties leerkracht bij vervroegde doorstroming	17
4. Leerlijnen	18
4.1 Invloed op het leerstofaanbod	18
4.2 Vervangend leerstofaanbod	18
4.3 Richtlijnen compacten vanuit DHH	19
4.4 Verrijkingswerk groepen 3-8	19
4.5 Verrijkingswerk groepen 1 en 2	20
4.6 Documentatie leerlingenondersteuning	20
5. Bijzondere leerlingenondersteuning	21
5.1 Rol van de intern begeleider	21
Bronnenlijst	23

Inleiding

Voor u ligt het (hoog)begaafdenbeleid van Basisschool Ariane in Barneveld. Wij richten ons op de leerlingen die meer uitdaging nodig hebben, dus zij die meer dan bovengemiddeld scoren, de meer- en hoogbegaafde leerlingen. Door middel van dit beleidsplan maken we duidelijk welke stappen wij ondernemen om deze leerlingen goed te begeleiden. Deze aanvullende vorm van onderwijs wordt vanuit het samenwerkingsverband Rijn en Gelderse Vallei ondersteund en gestimuleerd. De ambitie hierin is dat deze doelgroep passend onderwijs volgt, waarbij verbinding blijft met leeftijdsgenoten. Het beleidsplan wat hier voor u ligt, dient als leidraad en richtlijn.

1. Visie op meer- en hoogbegaafdheid binnen Basisschool Ariane

“Ieder kind is uniek”. Dat geldt ook voor onze hoogbegaafde leerlingen. Binnen Basisschool Ariane bieden we het hoogbegaafde leerling een plek waar het zich thuis voelt en zijn talenten en capaciteiten kan ontplooien. We willen hen kwalitatief goed onderwijs bieden, waarin ze zich cognitief blijvend kunnen ontwikkelen. School is de uitgelezen plek waar ze mogelijkheden moeten krijgen om kennis en vaardigheden te verwerven. Dit doen we door een stimulerende leeromgeving te bieden waarbij we aansluiten bij hun specifieke (onderwijs)behoefte. Daarbij hebben we oog voor de persoonlijkheidskenmerken en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het meer- en hoogbegaafde leerling. We willen onze hoogbegaafde kinderen begeleiden en steunen op hun weg naar persoonlijke groei. In dit hoofdstuk zal nader ingegaan worden op de visie van hoogbegaafdheid vanuit de literatuur en vanuit die visie zal er ingegaan worden op hoe deze visie vorm krijgt binnen Bs Ariane en ons bestuur De Drieslag.

1.1 Definitie meer- en hoogbegaafdheid

Meer- en hoogbegaafdheid is een complex begrip, omdat het iets over de intelligentie zegt, over iemands persoonlijkheid en over diens omgeving. Binnen de wetenschap zijn de meningen verdeeld en is er geen eenduidige definitie van meer- en hoogbegaafdheid. Waar wetenschappers het over eens zijn, is dat intelligentie een belangrijke voorwaarde is om tot prestaties te komen.

De meer- en hoogbegaafde leerling bestaat niet, maar er zijn wel typische kenmerken te noemen die passen bij deze kinderen. Tessa Kieboom en Kathleen Venderickx van Exentra, expertisecentrum rondom hoogbegaafdheid, zetten zeven kenmerken van hoogbegaafdheid op een rijtje (Fastenau, 2017). Als Basisschool Ariane vinden we het belangrijk om oog te hebben voor de ontwikkeling van de meer- en hoogbegaafde leerling en hierbij aan te sluiten.

De genoemde kenmerken zijn:

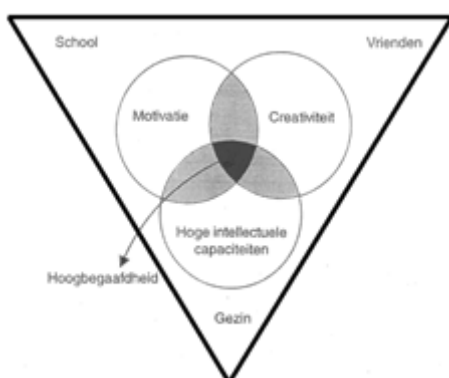
1. Bovengemiddeld IQ: vanaf een IQ van 130 spreken we officieel van hoogbegaafdheid. Maar ook een kind dat vooral scoort op andere vlakken, kan hoogbegaafd zijn.
2. Grote leerhonger: ooit gehoord van een Carcharodontosaurus? Een hoogbegaafd kind met een passie voor dino's of sterren kan het haarfijn uitleggen.
3. Creativiteit: van een eigen rekenstrategie tot een originele oplossing voor een probleem: hoogbegaafde kinderen denken vaak *out of the box*.

4. Rechtvaardigheidsgevoel: altijd dezelfde laten beginnen, je beloftes niet nakomen ... Dat is niet eerlijk! Een hoogbegaafd kind zal je daar direct op wijzen.
5. Gevoeligheid: de opwarming op aarde, oorlog in Syrië, terreurdreiging ... Een hoogbegaafd kind maakt zich over veel dingen zorgen.
6. Kritische instelling: waarom zus en niet zo? Een hoogbegaafd kind stelt heel wat vragen. Vragen waarop jij wellicht het antwoord niet weet.
7. Perfectionisme: zich ergeren om een paard te tekenen, omdat het er nooit precies zo zal uitzien als in het echt. Hoogbegaafde kinderen leggen de lat enorm hoog.

1.2 Wat houdt hoogbegaafdheid in?

Vroeger werd er vanuit gegaan dat een leerling die op intelligentietesten 130 of meer scoorde in elk geval hoogbegaafd was. Hoogbegaafdheid heeft niet alleen iets te maken met deze hoge intelligentie. Joseph Renzulli (1975) toonde met zijn multifactorenmodel aan dat van hoogbegaafdheid gesproken wordt bij een hoge intelligentie, maar ook als er sprake is van drie factoren: bijzondere capaciteiten, creativiteit en motivatie.

Mönks (1985) voegt de variabele „omgeving van het kind“ toe aan het multifactorenmodel. Hij bedoelt daarmee dat de omgeving van het kind van doorslaggevend belang is om het hoogbegaafde potentieel tot volle bloei te laten komen. Mönks voegt daar school, vrienden en gezin aan toe, als factoren die belemmerend of stimulerend zijn op het tot uiting komen van hoogbegaafdheid. Door een talige omgeving of onderpresteren kan echter de uitkomst beïnvloed worden.

De school kan belemmerend werken door de leerling in een gesloten leersysteem te plaatsen. Gevolgen daarvan kunnen leiden tot onderpresteren of faalangst. Vrienden kunnen belemmerend zijn door de leerling te pesten. Het gezin kan belemmerend zijn wanneer het de begaafdheid overgewaardeerd, of de mogelijkheden van de leerling onderdrukt.

Heller (Drent & van Gerven, 2002) ontdekte dat niet alleen omgevingsfactoren, maar ook persoonlijkheidskenmerken van belang zijn. De manier van “zijn” kan niet door een intelligentietest worden gemeten maar is wel medebepalend in het functioneren van de hoogbegaafde leerling.

Binnen het onderwijs spelen motivatie en doorzettingsvermogen van de leerling een belangrijke rol. Creativiteit kan bijvoorbeeld pas tot uiting komen wanneer er ook gelegenheid is geboden om deze te tonen. Het reguliere leerstofaanbod beïnvloedt de motivatie en doorzettingsvermogen van hoogbegaafde leerlingen vaak negatief. Het onderwijs wordt ervaren als saai en te weinig uitdagend. De creativiteit ontwikkelt zich minder sterk wanneer dit op jonge leeftijd wordt afgeremd door gesloten werkjes en fantasie geen ruimte krijgt. Geen uitdaging en inspanning kan leiden tot demotivatie, geen goede ontwikkeling van leer- en werkstrategieën of faalangst en een negatief zelfbeeld. In het volgende hoofdstuk zal nader ingegaan worden hoe dit alles voorkomen kan worden. Daarnaast hebben hoogbegaafde leerlingen ontwikkelingsgelijken nodig om regressief gedrag te voorkomen en zich te kunnen spiegelen aan een ontwikkelingsgelijken.

1.3 Bovenschoolse Plusklas De Drieslag

Het ontwikkelen van talenten is het doel van De Drieslag. Bij meer- en hoogbegaafde leerlingen gaat dit niet vanzelf. Een valkuil is dat zij zich voor hun schoolwerk nauwelijks hoeven in te spannen. Op onze scholen worden aanpassingen in de leerstof gedaan. De lesstof wordt meer compact aangeboden. Leerlingen krijgen meer uitdagende lesopdrachten. Het doel hiermee is onderpresteren bij meer- en hoogbegaafde leerlingen voorkomen.

Meer- en hoogbegaafde leerlingen hebben soms geen goede aansluiting in de eigen groep. Zij worden niet altijd begrepen door leeftijdsgenoten. Ze denken anders en sneller en hebben vaak andere interesses. Soms neemt de motivatie van leerling af en past de leerling zich aan. In de plusklas ontmoet de leerling klasgenoten die ook specifieke aandacht nodig hebben.

In de bovenschoolse plusklas van De Drieslag worden sinds schooljaar 2013-2014 hoogbegaafde leerlingen een dagdeel in de week begeleid. Daar kunnen zij samen met ontwikkelingsgelijken hun talenten verder ontwikkelen. Het contact met ontwikkelingsgelijken is belangrijk en wij zien dit als een toegevoegde waarde van de plusklas.

Het gaat in de plusklas niet alleen om het uitbreiden van kennis. Wij vinden het belangrijk dat hoogbegaafde leerlingen:

- leren denken (het stimuleren van een onderzoekende, reflectieve houding);
- leren leren (studievaardigheden zoals plannen en doorzetten);
- leren leven (positief zelfbeeld, spiegeling met anderen).

Zeven kenmerken van het aanbod

1. Het aanbod is gericht op een duidelijke onderwijsbehoefte van een leerling, en heeft andere accenten dan wat de eigen school kan bieden.
2. Het aanbod kenmerkt zich door de open vraagstellingen en de mogelijkheid tot creatief denken bij o.a. opdrachten, projecten, 'Tijd rond de Bijbel' en filosoferen.
3. Het aanbod kenmerkt zich doordat de leerlingen in aanraking komen met opdrachten waarbij zij geen of nauwelijks basiskennis paraat hebben, zoals bijvoorbeeld bij rekenen en spelling.
4. Het aanbod wordt in een kleinere groep aangeboden, omdat de leerdoelen in de plusklas een meer intensieve begeleiding vragen van de leerkracht (meer individuele aandacht richting leerling).
5. Het aanbod kan erop gericht zijn om het leren en het welbevinden te verbeteren, waardoor de leerling zijn of haar talenten ontwikkelt met behulp van het aangepaste onderwijsaanbod in de klas.
6. Het aanbod vraagt om een leerkracht die opgeleid is tot Specialist Begaafdheid voor de begeleiding van hoogbegaafde leerlingen.
7. Het aanbod in de plusklas heeft altijd verbinding met de groep in de basisschool waar de leerling zijn overige onderwijstijd les ontvangt.

Stichting De Drieslag beschikt over twee deeltijd plusklassen voor leerlingen uit de groepen 5 t/m 8. Leerlingen kunnen niet zomaar aangemeld worden, maar zullen aan de volgende criteria moeten voldoen:

- Het betreft een leerling uit groep 5, 6, 7 of 8 van één van de scholen van De Drieslag
- De leerling is hoogbegaafd: uit het Handelingsprotocol Begaafdheid van de basisschool is gebleken dat er sprake is van specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen.
- Wellicht blijkt uit psychologisch onderzoek dat er een IQ is van hoger dan 130.
- Er is sprake van een didactische voorsprong van minimaal een jaar op ten minste twee vakgebieden (begrijpend lezen, rekenen, spelling).
- De leerling kan zichzelf in voldoende mate sturen in het leerproces, het komt tot zelfverantwoordelijk leren.
- Naast het verrijkte aanbod in de groep blijft er een ondersteuningsbehoefte bestaan.

De leerlingen worden aangemeld bij de bovenschoolse werkgroep meer- en hoogbegaafdheid van De Drieslag. De intern begeleider van de de basisschool zorgt hiervoor.

Vanuit de plusklas wordt de verbinding met de thuisgroep gezocht. Deze manier van samenwerken is in ontwikkeling. In de plusklas wordt gewerkt aan groepsdoelen. Deze worden beschreven in de Doelen- en vaardighedenlijst van de SLO(<https://talentstimuleren.nl/thema/talentontwikkeling/hulpmiddel/4330-doelen-en-vaardigheden-voor-ontwikkeling-dvo>). Met de leerling en eigen leerkracht wordt besproken welke individuele vaardigheden de leerling m.b.v. het aanbod in de plusklas kan ontwikkelen.

2. Signalering en diagnostiek

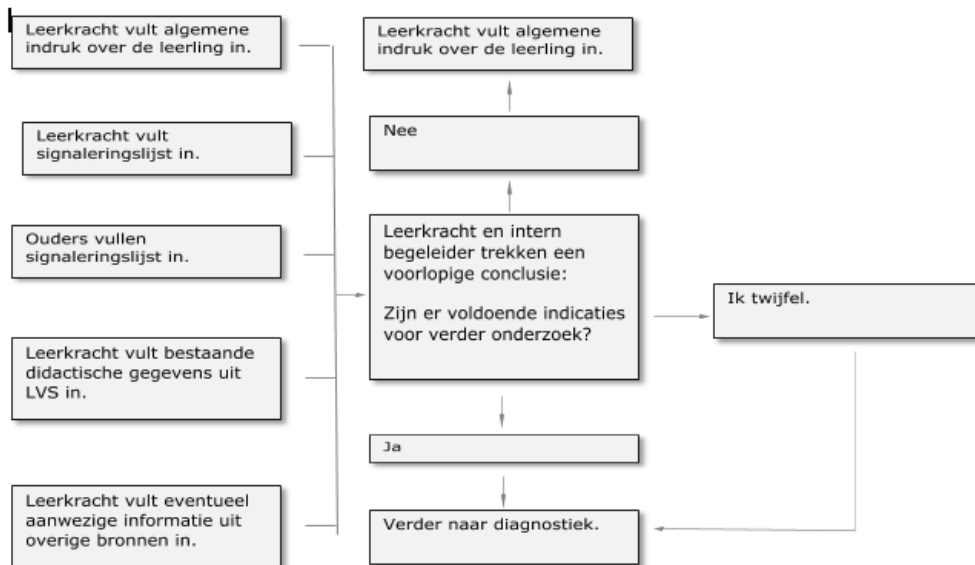
In dit hoofdstuk zal de route van de signalering en diagnostiek van hoogbegaafdheid toegelicht worden. Het is belangrijk om zo vroeg mogelijk in de schoolloopbaan te signaleren of een leerling eventueel meer- of hoogbegaafd zou kunnen zijn. Hierdoor kan er in veel gevallen voorkomen worden dat een leerling een probleem gaat ontwikkelen of dat hij zich gaat aanpassen aan de groep. Tussen 6 – 8 weken nadat een leerling in de peuteropvang of groep 1 is gestart wordt de signalering in werking gezet. Ook de start in groep 3 is een goed moment om te signaleren, daar kinderen dan de verwachting hebben van alles te gaan leren. Als deze verwachting niet uitkomt kunnen leerlingen binnen zet weken gaan onderpresteren. Dit vraagt om een goed instrument. Het instrument dat we binnen Stichting De Drieslag hanteren is het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid, afgekort het DHH (van Gerven & Drent, 2007). Het is wenselijk dat de directie bij het intakegesprek nadrukkelijk aandacht besteed aan het ontwikkelingsniveau van de nieuwe leerling. Dit geldt ook voor de kinderopvang.

2.1 Signalering

Het begint met signalering. Dit is het moment waarop een pedagogisch medewerker, leerkracht of intern begeleider signalen opvangt van ouders en het kind die hem aan het denken zetten over het functioneren van de leerling. De leerling vertoont gedrag of laat resultaten zien waarvan hij de indruk krijgt dat deze het gevolg zijn van mogelijke (hoog)begaafdheid. In groep 1 en 2 zetten we voor de leerlingen de Quickscan in van DHH, gevolgd door een gesprek met ouders. De fase van signalering functioneert als een soort filter. Het is gebaseerd op vermoedens en algemene observatie instrumenten. Er wordt binnen de signalering geen nieuwe informatie verzameld, maar de reeds aanwezige informatie over een leerling wordt in kaart gebracht, zodat er een beslissing genomen kan worden over te gaan naar de diagnostiek binnen DHH.

Bij de signalering wordt gebruik gemaakt van vier bronnen:

1. Groepsleerkracht
2. Ouders
3. Observatiemethode (KIJK en LJK) en Leerlingvolgsysteem (LVS)
4. Overige bronnen

2.1.1 Observatiemethoden KIJK en LJK

Binnen de PO (PeuterOpvang) wordt gewerkt met de observatiemethode KIJK. De methode KIJK spreekt over een ontwikkelingsvoorsprong op een gebied als het kind meer dan 6 maanden voorloopt op de kalenderleeftijd. Een kind wordt in principe twee keer geobserveerd (3 maanden na binnenkomst en 3 maanden voordat het kind 4 jaar wordt). Een pedagogisch medewerker kan hier een extra observatie aan toevoegen om de ontwikkelingsvoorsprong goed te kunnen volgen. Het is erg afhankelijk van de leeftijd van het kind bij binnenkomst. Bij een kind dat met de leeftijd van 2 jaar binnenkomt en bij de eerste observatie al 6 maanden voorloopt is het goed om een extra observatie uit te voeren. Zo kan de ontwikkelingsvoorsprong goed gevolgd worden en kan er actie ondernomen worden. Komt een kind binnen met de leeftijd van 2 ½ / 3 jaar en heeft bij de eerste observatie een voorsprong van 6 maanden of meer, dan is het waardevol om de tweede observatie eerder uit te voeren, zo kan er tijdig gekeken worden wat het beste is voor het kind en welke stappen er ondernomen moeten worden om dit kind te begeleiden op de juiste manier.

Groep 1: Bij een vermoeden van een ontwikkelingsvoorsprong (intake en PSZ overdracht) wordt binnen de zes tot acht weken dat een leerling op school is de quickscan van de DHH afgenomen.

Vanaf groep 1 wordt gewerkt met de observatiemethode LJK. De doelen van leerlijnen jonge kind zijn ingedeeld in halve leerjaren (0, 1a, 1b, 2a, 2b en 2c). Hierdoor is altijd inzichtelijk hoe de leerling zich ontwikkelt t.o.v. de gestelde norm. Naast de leergebieden: taal, rekenen, motoriek en spel is de leerlijn sociaal-emotionele ontwikkeling beschikbaar om het sociaal-emotioneel functioneren in kaart te brengen.

Alle verzamelde signalen worden besproken met de groepsleerkracht en de intern begeleider. Het is wenselijk dat de ouders ook bij de overwegingen betrokken worden. Naar aanleiding van de verzamelde signalen wordt er een voorlopige conclusie getrokken. Bij te weinig signalen of twijfel worden alle signalen goed beschreven in het leerlingvolgsysteem. De leerkracht blijft de leerling goed observeren en volgen en het kind blijft in beeld bij de intern begeleider tijdens onder andere de groepsbesprekingen. Het is ook mogelijk dat de intern begeleider specifiek komt observeren bij de peuteropvang of in de groep. Als er voldoende signalen zijn die wijzen op (hoog)begaafdheid wordt verder gegaan met de fase diagnostiek.

2.2 Diagnostiek

Nadat de procedure voor signalering is doorlopen, is de tweede fase het doorlopen van de diagnostiek.

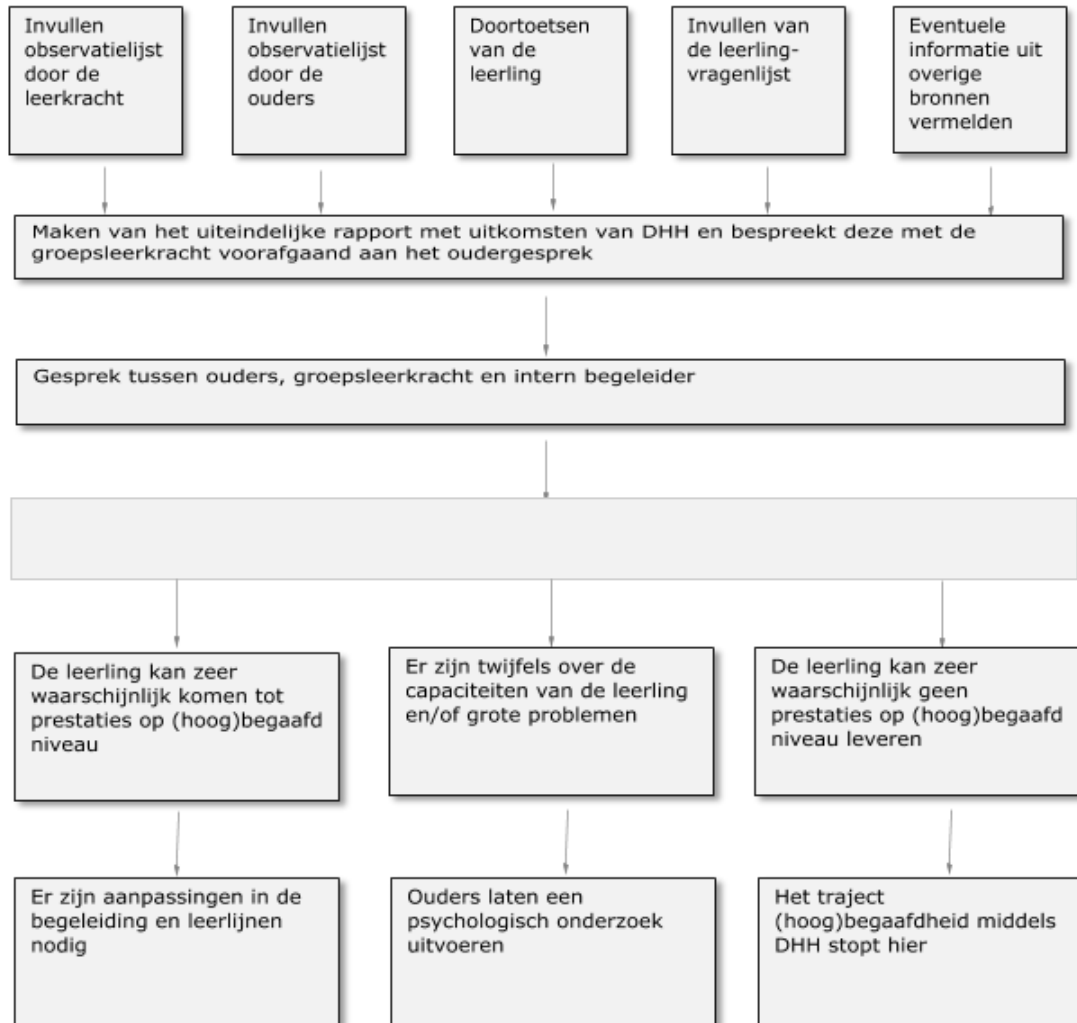
Bij de peuteropvang wordt gezien de leeftijd van het kind niet verder gegaan met de diagnostiek. N.a.v. de signalering op welke manier het kind het beste begeleid wordt. In een vroeg stadium wordt de intern begeleider van de basisschool betrokken. Door deze korte lijnen en goede overdracht loopt de overgang naar groep 1 zo vloeiend mogelijk en wordt vanaf begin groep 1 al tegemoet gekomen aan de behoeften van het kind. Als de voorsprong zodanig is, dat er sprake is van een versnelling naar groep 1 kan de module diagnostiek van de DHH wel gebruikt worden.

In de module diagnostiek wordt vastgesteld in hoeverre het waarschijnlijk is dat een leerling tot prestaties op (hoog)begaafd niveau komt. De module kan tevens gebruikt worden om te weten te komen welke factoren eventueel een belemmering vormen voor het functioneren van de leerling op school. Net als de signalering wordt bij diagnostiek alleen die informatie verzameld die relevant is om uitspraken te kunnen doen over het functioneren van een leerling op school, alleen gaat deze nog veel diepgaander. Het DHH kan echter geen uitspraken doen over de intelligentiequotiënt van een leerling.

De volgende 5 bronnen worden in deze module gebruikt:

1. Groepsleerkracht
2. Ouders
3. Leerlingvolgsysteem (LVS)
4. De leerling (vanaf groep 5)
5. Overige bronnen

Fase van diagnostiek in schema gezet:

2.3 De rol van de intern begeleider

De intern begeleider speelt een grote rol binnen het DHH. Deze houdt het overzicht en start het DHH op nadat deze signalen heeft gekregen uit gesprekken met leerkracht, ouders of leerlingen. De intern begeleider heeft inzicht in alle dossiers die aangemaakt worden via DHH en zorgt dat een nieuw dossier klaargezet wordt. De inlogcodes worden naar groepsleerkracht en ouders verstuurd. De intern begeleider zorgt voor doortoetsing bij de diagnostiek. Verder maakt de intern begeleider het uiteindelijke rapport uit DHH, leidt het gesprek met ouders, maakt een eindevaluatie en zorgt voor nazorg.

2.4 Inschakelen van een externe deskundige

Het kan voorkomen dat vanuit het DHH een intelligentieonderzoek geadviseerd wordt of wanneer u als ouder niet tevreden bent over ons beeld van uw kind. Om die reden kunt u zelf een extern deskundige inschakelen of een second opinion vragen.

In het belang van een goede samenwerking met u en in het belang van uw kind willen we u graag wijzen op het volgende (Kuipers, 2018).

Indien u zelf een psychologisch of ander onderzoek door een deskundige laat uitvoeren, zullen we de resultaten betrekken bij onze aanpak als:

- het een gekwalificeerde onderzoeker betreft;
- hij/zij aantoonbare ervaring heeft met basisschoolleerlingen;
- er sprake is van onafhankelijk advies;
- wij als school inbreng hebben in het bepalen van de onderzoeksvraag;
- wij als school mondeling en schriftelijk worden geïnformeerd over de uitslag.

Wanneer u een extern deskundige kiest die niet aan deze criteria voldoet, voelt de school zich niet verplicht om de uitkomsten van het onderzoek over te nemen.

3. Vervroegde doorstroming

Bij hoogbegaafde leerlingen komt het onderwerp vervroegde doorstroming vroeg of laat aan de orde. Wanneer er sprake is van een grote voorsprong vanuit zowel didactisch als sociaal-emotioneel perspectief dan is het verstandig na te gaan of de leerling eerder dan gebruikelijk door kan stromen naar een volgend leerstofjaarniveau. Dit hoofdstuk behandelt de vervroegde doorstroming met de criteria die voor Basisschool Ariane gelden.

3.1 Criteria vervroegde doorstroming

Nadenken over vervroegde doorstroming gebeurt niet zomaar. In de meeste gevallen is de eerste aanleiding dat de leerling thuis of op school aangeeft zich in de groep te vervelen, omdat het leerstofaanbod niet toereikend is. Dan is het zaak om na de signalering en diagnostiek via DHH alle informatie te verzamelen die nodig is om een beslissing te nemen.

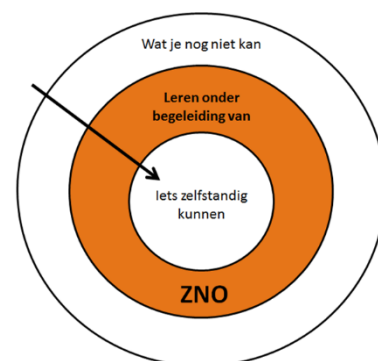
Belangrijkste criteria om aan vervroegde doorstroming te denken:

1. De capaciteiten van de leerling

Dat een leerling hoogbegaafd is, is op zich onvoldoende om hem vervroegd naar een volgend leerjaar te laten doorstromen.

2. Didactische noodzaak

De belangrijkste reden om aan vervroegde doorstroming te denken is de didactische noodzaak die er voor sommige leerlingen is: zij worden op het niveau van de groep onvoldoende geprikkeld zich verder te ontwikkelen, en ook het vergroten van leerstappen heeft er niet voor gezorgd dat de leerling leert reiken naar de naaste zone van ontwikkeling (van Gerven, 2007).

Als Basisschool Ariane zien we een didactische noodzaak voor vervroegde doorstroming wanneer een leerling in de groepen 3-8 op de drie belangrijkste vakgebieden (begrijpend) lezen, spelling en rekenen een didactische voorsprong heeft van ten minste zes tot twaalf kalendermaanden. Bij een didactische voorsprong van meer dan 12 maanden bieden we als school geen twee jaar in één jaar aan, maar stroomt de leerling door naar de volgende groep. Het streven is om de didactische voorsprong zo klein mogelijk te houden door een aangepast leerstofaanbod waarin de leerstof wordt verbreed. De leerling wordt didactisch extra uitgedaagd met levelwerk (zie hoofdstuk 4 leerlijnen) en we bieden als

school na het doorlopen van het DHH een plusklas deelname binnen de stichting aan. De expertisegroep meer- en hoogbegaafden van de stichting de Drieslag neemt een besluit of een leerling voldoet aan de eisen en doelen om deel te kunnen nemen aan de plusklas. In de groepen 1/2 gelden de leerlijnen van leerlijnen jonge kind als uitgangspunt voor de vervroegde doorstroming en gelden dezelfde criteria bij een didactische voorsprong als in de groepen 3-8.

3. Sociaal functioneren

Naast capaciteiten en didactische noodzaak is het sociaal functioneren van de leerling een belangrijke factor. Als een leerling aangeeft zich op zijn plaats te voelen in de groep en de didactische noodzaak is nog niet heel groot, wordt de leerling uitgedaagd binnen de groep. Als een leerling sociaal zwak functioneert, wordt er binnen het DHH aandacht aan besteed. Bij het ontbreken van ontwikkelingsgelijken wordt er door middel van een leerlinggesprek bekeken hoe de leerling hierover denkt en wat de leerling aan onderwijsbehoeften heeft bij de doorstroming. Het geeft echter geen doorslaggevende waarde om de leerling niet door te laten stromen.

4. Zelfbeeld

(Hoog)begaafde leerlingen hebben iets meer kans om een scheef zelfbeeld te ontwikkelen dan andere leerlingen. Dit komt doordat we ons zelfbeeld ontwikkelen in relatie tot andere mensen. Mocht er het besluit genomen worden dat de leerling in de huidige groep blijft, dan is het belangrijk dat er geen negatief/overspannen zelfbeeld komt waarbij de leerling faalangst kan ontwikkelen. De leerkracht en intern begeleider zullen hier de ondersteuning in geven door middel van leerlinggesprekken.

5. Werk en leerstrategieën

De werk/leerstrategieën van de leerling komen bij vervroegde doorstroming ook aan de orde. Vaak is de taakaanpak van de leerling bij vervroegde doorstroming nog onvoldoende ontwikkeld om het in de hogere groep te redden. De leerling krijgt in de nieuwe groep ook moeilijke opdrachten (verrijking) en meer begeleiding van de leerkracht om de intrinsieke motivatie hoog te houden. Er wordt gekeken naar mogelijkheden om de leerling hierin extra te ondersteunen.

6. Leer- en persoonlijkheidsstoornissen

Net als andere leerlingen kunnen hoogbegaafde leerlingen kampen met een leer-, gedrags- of persoonlijkheidsstoornis. Dit kan een belemmerende factor zijn als het aankomt op vervroegde doorstroming. Als basisschool Ariane houden we hier rekening mee bij besluitvorming om over te gaan op vervroegde doorstroming.

3.2 Vervroegde doorstroming

Het besluit van vervroegde doorstroming vindt bij voorkeur halverwege het jaar plaats. Door de rust en de structuur die er op dat moment heerst in de groep is dit het meest ideale moment. De leerling stroomt makkelijker in en de wenperiode is halverwege het jaar ideaal. Dit alles wordt in overleg met de leerling en ouders gedaan (zie 3.3 ouders). De directie wordt op de hoogte gesteld van het besluit en heeft een adviserende rol. Op het moment dat het besluit is genomen dat de leerling vervroegd gaat doorstromen wordt de nieuwe en huidige groep op de hoogte gebracht. De leerkrachten en intern begeleider zorgen er voor dat de leerling samen met de ouders in een gesprek warm wordt overgedragen naar de volgende groep. Er wordt zo goed mogelijk ingespeeld op het pedagogisch klimaat dat heerst in de groep. De intern begeleider geeft zowel de leerkracht, leerling als ouders nazorg. Na ongeveer zes weken volgt een evaluerend gesprek om te kijken hoe het verloopt.

3.3 Rol van ouders bij vervroegde doorstroming

Ouders spelen een rol bij de besluitvorming voor vervroegde doorstroming. School en ouders moeten het beiden eens zijn om een leerling vervroegd door te laten stromen. Afhankelijk van de situatie wordt door de criteria beschreven in 3.1 bekeken of de leerling in aanmerking komt voor vervroegde doorstroming. Het stappenplan binnen het beleid is hierin leidend.

3.4 Visie van leerling bij vervroegde doorstroming

De leerling wordt betrokken bij het besluit om vervroegd door te stromen. In het leerlinggesprek komt naar voren onder welke omstandigheden de leerling zich het beste thuis zou kunnen voelen in de nieuwe groep. De mening van de leerling is geen doorslaggevende factor bij het besluit.

3.5 Competenties leerkracht bij vervroegde doorstroming

De vereiste competenties van de leerkrachten/beslissers namens de school zijn zowel te ontlenen aan de fase van diagnostiek als aan de fase van leerlingbegeleiding (zie hoofdstuk 2). Aanvullend kan gesteld worden dat de volgende competenties vereist zijn:

- Kennis van pedagogische behoeften van de leerling.
- Heeft kennis van criteria voor vervroegde doorstroming.
- Kennis en vaardigheid met betrekking tot vakdidactiek en werkvormen.
- Vaardigheid in het klassenmanagement.
- Kennis van de vereiste beginsituatie per leerstofjaar.
- Heeft kennis van criteria voor vervroegde doorstroming.

4. Leerlijnen

Meer- en hoogbegaafde leerlingen hebben andere onderwijsleerbehoeften dan gemiddeld begaafde leerlingen (Van Tassel-Baska, 2004). Deze leerbehoeften zijn rechtstreeks te herleiden tot de leer- en persoonlijkheidseigenschappen die kenmerkend zijn voor meer- en hoogbegaafde leerlingen en tot hun eventueel ontwikkelde didactische voorsprong op andere leerlingen in de groep. De leerstof zal moeten worden aangepast voor deze leerlingen. Dit hoofdstuk zal ingaan op de hantering van leerlijnen voor hoogbegaafde leerlingen op Basisschool Ariane.

4.1 Invloed op het leerstofaanbod

Meer- en hoogbegaafde leerlingen zijn leerlingen die snel van begrip zijn, weinig behoefte hebben aan herhaling en over een groot leertempo beschikken. Deze leerlingen kunnen met een beperkt aanbod van de leerstof even goede resultaten behalen als leerlingen die de reguliere leerstof volgen. Het zijn vooral de leer- en persoonlijkheidseigenschappen die het leerstofaanbod bepalen van de meer- en hoogbegaafde leerling. Basisschool Ariane maakt keuzes die consequenties hebben voor de meer- en hoogbegaafde leerlingen bij de aanpassing van de leerstof.

4.2 Vervangend leerstofaanbod

Er valt op het gebied van vervangend leerstofaanbod veel te kiezen voor de meer- en hoogbegaafde leerlingen. De vervangende verrijkingsmaterialen moeten in plaats van de reguliere leerstof komen en wordt ook wel verrijking of verbreding genoemd. De leerlingen krijgen in de groep uiteraard nog wel instructie op nieuwe leerdoelen.

Voor het succesvol starten met het toepassen van een aangepast leerstofaanbod moeten de volgende punten hierin meegenomen worden:

1. Hoogbegaafde leerlingen lossen graag moeilijke problemen op die in de reguliere methode niet voorkomen. Dit wordt ook wel inzichtelijk, topdown of probleemoplossend leren genoemd.
2. De leerlingen moeten een wezenlijke leerinspanning gaan leveren om zo een goede leerhouding te ontwikkelen, ook al vindt de leerling iets niet leuk. De leerling die met verrijkingsstof werkt, heeft ook begeleiding nodig van de groepsleerkracht net als andere leerlingen, omdat deze aan het werk gaat in de naastgelegen zone van ontwikkeling. Tijdens deze ontwikkeling is het maken van fouten normaal en te verwachten.
3. Een goede verrijkingstaak sluit aan op de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van hoogbegaafde kinderen. Dat betekent dat de taak intrinsiek moeilijk is, grote denkstappen vergt, evenals

creativiteit en doorzettingsvermogen, veronderstelt taalvaardigheid voor het goed interpreteren van de instructie, is breed georiënteerd en vraagt een relatief hoog abstractievermogen. Verrijken en compacten is geen zelfstandig werken, maar zelfverantwoordelijk leren waarbij begeleiding van de leerkracht nodig is. In overleg met de intern begeleider wordt gekeken naar mogelijkheden om de leerling deze ondersteuning te geven.

Het vervangend leerstofaanbod richt zich in de groepen 3-8 op de vakken taal, spelling, rekenen en begrijpend lezen. In de toekomst wordt gekeken of dit wordt uitgebreid met wereldoriëntatie. Voor de groepen 1/2 geldt een geheel eigen benaderingsvorm. Voor hen kan gewerkt worden op basis van compacten en verrijken, zij het dat dan altijd voor een meer individuele en ontwikkelingsgerichte benadering gekozen zal worden. Op Basisschool Ariane wordt er compacten en verrijking ingezet. De richtlijnen zullen in hoofdstuk 4.3 worden uitgewerkt.

4.3 Richtlijnen compacten.

Zoals eerder is beschreven in hoofdstuk 2 werkt Basisschool Ariane met het DHH. Na het doorlopen van het DHH volgt er in de module leerlingbegeleiding voor alle vakken advies voor compacten. Alleen leerlingen die beschikken over goede leer- en persoonlijkheidseigenschappen gaan over op compacten. Dit wordt duidelijk na afname van DHH (zie hoofdstuk 2). Leerlingen die compacten, hebben een redelijke mate van zelfstandigheid en scoren gedurende ten minste twee toetsmomenten uit het LVS een hoge I score op minimaal 1 van de toetsen. De richtlijnen voor compacten zijn te vinden in Google Drive of de server van de Basisschool Ariane. Alle leerkrachten kunnen dit downloaden. Wij bieden als school meer- en hoogbegaafde leerlingen verrijkingswerk aan.

4.4 Verrijkingswerk groepen 3-8

Wij bieden de leerlingen naast het compacten verrijkingswerk aan in de groepen 3-8. Hierbij gelden de volgende richtlijnen:

1. Na het doorlopen van DHH of wanneer er sprake is van tenminste twee toetsmomenten, waarin hoge 1-scores werden behaald wordt verrijkingswerk aangeboden.
2. Er wordt 1 begeleidingsmoment buiten de groep gegeven waarin de leerling(en) instructie en begeleiding krijgen (half uur per week).
3. De leerlingen worden in sommige gevallen voorgetoetst en slaan zo nodig een blok over. Zij doen echter wel mee met de instructie om de juiste strategie aangeboden te krijgen, maar mogen na verwerking direct met het verrijkingswerk aan de slag.
4. Huiswerk groep 8: hoogbegaafde leerlingen krijgen huiswerk mee op het eigen niveau.

4.5 Verrijkingswerk groep 1/2

Wij bieden in de groepen 1/2 verrijkingswerk aan voor de leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Hierbij gelden de volgende richtlijnen:

1. verrijkingswerk wordt 1 keer in de week in een groepje aangeboden onder begeleiding van een tutor. Er wordt in overleg met de leerkracht en de intern begeleider bekeken wat de mogelijkheden zijn en de invulling is van de begeleidingsmomenten.
2. De leerlingen doen in de groep de spelletjes die aangeboden worden in plaats van een werkje tijdens de werkles.
3. Er wordt geen apart rapport voor deze leerlingen gemaakt, maar er wordt in het huidige rapport ruimte gemaakt om de prestaties/ vorderingen vast te leggen zodat de leerling en ouders inzichtelijk kunnen zien wat de leerling heeft gedaan en wat de vorderingen zijn.

4.6 Documentatie leerlingenondersteuning

Voor het werken volgens de standaard manier van compacten en verrijken kan in de differentiatie modellen beschreven worden 'met de leerling wordt gewerkt volgens het systeem van compacten en verrijken zoals in het beleidsplan hoogbegaafdheid is vastgelegd.'

Voor leerlingen waarbij afgeweken wordt van het groepsplan hoogbegaafdheid moet een handelingsplan worden opgezet.

5. Bijzondere leerlingenondersteuning

De zorg voor hoogbegaafde leerlingen bestaat niet alleen uit de ontwikkeling van de cognitie.

Het is een gegeven dat hoogbegaafdheid samen kan gaan met:

- dyslexie
- dyscalculie
- ASS
- ADHD
- onderpresteren
- faalangst
- sociale onhandigheid

Bij het samengaan van hoogbegaafdheid en dyslexie, dyscalculie, ASS en/of ADHD spreken we van dubbel bijzonder. Is er sprake van één van deze combinaties, dan heeft dat invloed op de ontwikkeling van de leerling en het beïnvloedt de signalering.

De begeleiding van deze leerlingen vraagt maatwerk.

In begeleiding zijn van belang: de leerling zelf, de ouders, de schoolse context (leerkracht, IB-er, klasgenoten, ontwikkelingsgelijken, materiaal) en eventueel externe begeleiding.

5.1 Rol intern begeleider

De Intern Begeleider is op de hoogte van het bestaan van de combinatie van begaafdheid en een leer- en/of ontwikkelingsstoornis. Zij is alert op tekenen die hierop kunnen wijzen. Zij kan het advies geven om een psychologisch onderzoek te laten doen door onderzoeksbureau waar kennis is over hoogbegaafdheid i.c.m. leer- en ontwikkelingsstoornissen. Het gaat hierbij niet om het label, maar om de ondersteuning die de leerling nodig heeft.

-Wat doet de intern begeleider?

Hij/zij coördineert zo nodig de stappen van signalering en diagnostiek voor de collega's.

Bij het opstellen van groepsoverzichten en groepsplannen biedt hij/zij desgewenst hulp aan de collega's.

De groepsplannen hebben twee componenten:

- de cognitieve component: de wijze van compacten, verrijken en verbreden;
- de niet-cognitieve component: doelen voor mentale, sociale en metacognitieve vaardigheden.

Rol Specialist(en) Begaafdheid

Binnen De Drieslag is ruimte vrijgemaakt voor ambulante ondersteuning door een Specialist Begaafdheid. De invulling hiervan kan, in overleg, breed ingezet worden. Hierbij valt te denken aan meedenken over en uitvoeren van leerlingenondersteuning.

Grenzen van de ondersteuning

Wij spannen ons ervoor in om het onderwijs voor al onze leerlingen zo passend mogelijk te maken. Soms komt het voor dat wij, in samenwerking met externe ondersteuners, tot de conclusie komen dat er een grens is gekomen aan wat wij als school aan ondersteuning kunnen bieden. Wij kunnen niet op voorhand aangeven waar deze grens ligt, doordat elke leerling en elke context anders is. Door het grondig doorlopen van alle stappen beschreven in dit beleidsplan willen we ons inzetten om de juiste ondersteuning te bieden zodat elke leerling mag ervaren dat het *'uniek'* mag zijn.

Bronnenlijst

Kieboom in Fastenau, K. (2017, 21 februari). *7 kenmerken van hoogbegaafdheid*. Geraadpleegd op 8 oktober 2019, van <https://www.klasse.be/72333/7-kenmerken-van-hoogbegaafdheid/>

Gerven, E. van. & Drent, S. (2005). *Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid* – webbased. Assen: Koninklijke Van Gorcum Uitgeverij.

Gerven, E. (2008) *Slim Beleid, Keuzes en consequenties bij beleid voor hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen: Koninklijke Van Gorcum Uitgeverij

Kuipers, J. (2018). *KEI in hoogbegaafdheid, Hét praktijkboek voor de leerkracht*. Drachten: Eduforce, educatieve uitgeverij.